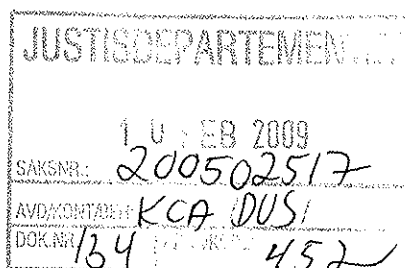

Justisdepartementet
Kriminalomsorgsavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Grimstad 02.02.2009

Høringssvar – NOU 2008:15 om barn og straff

Viser til telefonsamtale med Kriminalomsorgsavdelingen hvor Stiftelsen fikk utsettelse på innlevering av høringssvar til 02.02.2009 på grunn av sykdom.

Stine Sofies Stiftelse er en prosjektorganisasjon som arbeider for å;

- FOREBYGGE vold og overgrep mot barn,
- AVDEKKE vold og overgrep mot barn, og
- IVARETA det voldsutsatte barnet
- PÅVIRKE myndighetene til å bedre barns rettsvern

Innledningsvis vil Stine Sofies Stiftelse klargjøre at Stiftelsens målgruppe er **barn som fornærmede**, og høringssvaret må derfor leses med det som bakgrunn.

Stine Sofies Stiftelse mener i utgangspunktet at tilrettelagt soningsforhold er av stor betydning for ungdommer mellom 15 og 18 år som har begått lovbrudd. Dette for å tilrettelegge for flest mulig å komme på rett kjøll slik at de har bedre mulighet til å bli integrert i samfunnet igjen, og får mulighet til å forsørge seg ved en jobb.

Stiftelsen er fullt ut enig med utvalget i å beholde muligheten for å idømme ubetinget fengsel. Vi er også positiv til at det innføres ny straffereaksjon for denne gruppen, gjennomføring av ungdomsstormøte. Imidlertid har Stiftelsen en del kommentarer som vi mener må tas i betraktning:

Idømmelse av ubetinget fengsel

Utgangspunktet i utvalgets forslag er at ubetinget fengsel kun skal kunne idømmes ved drap, legemsbeskadigelse med døden som følge og alvorlige seksuallovbrudd. Andre seksuallovbrudd skal i utgangspunktet overføres til ungdomsstormøte.

Stine Sofies Stiftelse stiller seg undrende til utvalgets begrepsbruk "alvorlig seksuallovbrudd" uten at de kommer nærmere inn på betydningen av hvilke lovbrudd dette gjelder og fornærmedes alder. Utvalgets egen undersøkelse av 150 straffesaker viste at fem av sakene omhandlet seksuallovbrudd. Fire av disse var seksuelt misbruk av barn under 14 år, hvorav to av dem igjen dreier seg om gjentatte overgrep mot barn under 10 år. To av sakene dreier seg om samleier med jenter på 12 år og en var voldtektssak. Undersøkelsen viser også at de aller fleste gjerningspersonene har vært over 17 år på handlingstidspunktet, altså er nærmere en voksen alder enn barn.

Stiftelsen mener dette materialet viser at det er alvorlige seksuallovbrudd som er begått av "unge" overfor meget unge barn. Noe som tilsier at det fremdeles bør idømmes ubetinget fengsel som utgangspunkt for seksuelle overgrep.

Avgreningsproblematikken ved seksuallovbrudd etter gjeldende rett er noe den nye straffeloven forsøker å bedre. Stiftelsen mener at utvalgets forslag reverserer denne utviklingen. I tillegg foreslår den nye straffeloven skjerping av straffer ved integritetskrenkelser mot barn. Stiftelsen mener at også her går utvalgets forslag stikk i strid med de foreslåtte skjerpingene i ny straffelov.

Av den grunn mener Stiftelsen at dette ikke kan avgjøres ut fra denne høringen og dagens regler må opprettholdes. Departementet må konkretisere hva som menes slik at høringsinstansene har mulighet til å vite hva dette omfatter.

Forvaring:

Utvalget foreslår at forvaring ikke skal kunne idømmes. Stine Sofies Stiftelse mener det bør være åpning for å idømme forvaring i helt spesielle tilfeller, hvor både hensynet til domfelte og samfunnet for øvrig tilsier dette. Det vises til at Justisdepartementet og Justiskomiteen ikke fulgte opp flertallet i Straffelovkommisjonen i delutredning VII, NOU 2002:4:

- *Men mennesker modnes i ulikt tempo, og praksis viser at også unge mennesker kan begå alvorlige lovbrudd og fremstå som farlige for fremtiden. I Baneheiasaken (Agder lagmannsrett 2001/980), der to jenter ble voldtatt og drept, var de to gjerningsmennene 19 og 21 år på handlingstidspunktet. Den 21 år gamle gjerningspersonen ble idømt forvaring. Skulle det i en lignende sak være slik at gjerningspersonen var under 18 år på handlingstidspunktet, bør det være adgang til å idømme forvaring.*

Imidlertid mener Stiftelsen at forvaring bør unngås så langt det er mulig, jf. de særlige reglene om utmåling av forvaring som Justisdepartementet foreslo i ny straffelov 2005, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 281-282.

Det presiseres at Stiftelsen ikke er enig med departementet i at maksimalstraff reduseres til 15 år i den nye straffeloven 2005.

Tidsbegrenset fengselsstraff:

I sammenheng med og med samme begrunnelse som at det bør være åpning for idømmelse av forvaring, mener Stiftelsen at maksimalstraffen på 21 år bør opprettholdes i den nye straffeloven.

Gjennomføring av straffen

Nærhetsprinsippet versus soning i regionens enhet:

Stine Sofies Stiftelse er i utgangspunktet enig med utvalget i at det opprettes egne enheter i fengslene som skal prioritere unge innsatte, og at soning i regionens enhet er hovedregelen. Stine Sofies Stiftelse er i utgangspunktet uenig i det nærhetsprinsippet som gjelder i dag, og mener at ved vurdering av hvor domfelte skal sone er det også viktig å ta hensyn til fornærmede ut fra gjerningens grovhet. Dette gjelder spesielt når det er begått vold og seksuelle overgrep mot barn under den seksuelle lavalder, der barnet og domfelte bor i samme nærområde. For fornærmede er det i disse tilfellene en meget stor belastning at gjerningspersonen soner i nærheten av hjemstedet. Domfelte vil relativt raskt få innvilget fremstilling, noe som ikke blir varslet fornærmede, og fornærmede kan risikere å støte på gjerningspersonen i sitt nærområde uten å ha mulighet til å unngå dette. All forskning viser at forutsigbarhet er viktig for fornærmedes rehabilitering, noe Stiftelsen mener bør vektlegges.

Utvalget foreslår videre at der halvparten av straffen er gjennomført skal det vurderes om resterende tid skal gjennomføres i institusjon eller utenfor fengselet.

Stine Sofies Stiftelse er uenig i at kriminalomsorgen skal utvide den allerede liberale praksis som gjennomføres for så alvorlige lovbrudd som ubetinget fengsel tilsier. Og ber departementet opprettholde dagens praksis.

Tiltak som skal ivareta barns særlige behov under varetektsopphold

Forslag om at det ikke skal benytte brev- og besøksforbud overfor barnets nære familie, samt reisestøtte til familien.

Stine Sofies Stiftelse er i utgangspunktet enig i at barn i varetekt må ivaretas på best mulig måte. Imidlertid mener Stiftelsen at det ikke må avskjæres totalt å benytte brev- og besøksforbud i særlige tilfeller, men at det i utgangspunktet ikke skal benytte brev- og besøksforbud. Både når det gjelder forannevnte og reisestøtte til familien, må det defineres hvem som anses om nær familie.

Påtaleunntatelse

Det foreslås lovfestet at prøvetiden for en påtaleunntatelse kan fastsettes i det enkelte tilfelle på en periode på seks måneder til maksimumstid på to år. Den kriminelle lavalder er 15 år, og Stiftelsen mener at det er naturlig at maksimumstiden bør utvides til tre år.

Overføring til ungdomsstormøte foreslås lovfestet som vilkår ved betinget dom

Målgruppen til utvalget er barn/unge som har begått gjentatt og/eller alvorlig kriminalitet, noe som innebærer at vold- og seksuallovbrudd ikke utelukkes fra overføring til ungdomsstormøte. Stine Sofies Stiftelse mener at dette må konkretiseres nærmere. Utvalgets forslag innebærer at dette også gjelder når det er barn som har vært utsatt for integritetskrenkelser. Noe Stiftelsen mener strider både mot den politiske og folks rettsoppfatning.

Gjennom de siste år har rettsvernet for barn kommet mer frem både politisk og i det offentlige rom, noe som har medført styrkede rettigheter for barn. Imidlertid mener Stiftelsen at dette forslaget reverserer dette og vil undergrave alvorligheten i slike saker. I siste delproposisjon til ny straffelov, Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) skjerpes straffen for overgrep mot barn for å understreke alvoret i slike forbrytelser og styrke barns beskyttelse mot overgrep. Justisminister Storberget uttaler at alle former for seksuell omgang med barn under 14 år skal anses som voldtekt og derfor straffes med fengsel i minst tre år.

Stine Sofies Stiftelse mener at overføring til ungdomsstormøte skal utelukkes totalt ved integritetskrenkelser mot barn, om dette ikke er et særskilt ønske fra fornærmede.

Gjennomføring av stormøtet etter prinsippet restorative justice

Deltakerne i stormøtet er partene som er berørt i saken, noe som innebærer at det også gjelder barn som fornærmede og deres foresatte. Den sentrale tankegangen i restorative justice er at gjerningsperson og fornærmede skal møtes og utarbeide løsninger for hvordan lovbruddet skal håndteres.

Formålet med den nye fremgangsmåten:

Utvalget uttaler at det for gjerningsperson vil være krevende å møte fornærmede, men de positive effektene vil veie opp for denne belastning!!! Stine Sofies Stiftelse stiller seg undrende til utvalgets oppfatning av hvem et slikt møte vil være belastende for. Utvalget skiller ikke mellom integritetskrenkelser og andre forbrytelser. Fornærmede i integritetsforbrytelser vil i de fleste tilfeller føle det sterkt belastende å møte gjerningspersonen.

Ungdomsstormøtet skal munne ut i den ungdomsplan

I den planen kan partene i tillegg til forebyggings- eller straffetiltak og utarbeide plan over gjerningspersonens rettigheter i forhold til hjelpeapparatet, også komme frem til en kompensasjon til fornærmede av ikke-økonomisk art.

Stine Sofies Stiftelse stiller seg virkelig spørrende til hva utvalget mener skal være en ikke-økonomisk kompensasjon i tilfeller hvor barn for eksempel har vært utsatt for seksuallovbrudd.

Av de momenter ungdomsplanen skal inneholde er dette det eneste punktet som også omhandler fornærmede, resterende gjelder gjerningspersonen. Formålet for fornærmede er at stormøtet også skal vær positivt. Utvalget referer fra Fornærmedeutvalgets uttalelser om fornærmedes behov for å bli hørt, behov for informasjon og ønske om erkjennelse fra gjerningspersonen. Barn som fornærmet i straffesaker har i de fleste tilfeller rett til å få oppnevnt en bistandsadvokat.

Fornærmedegruppen med bistandsadvokat ble utvidet og fikk utvidede rettigheter fra 1. juli 2008, både når det gjelder tilgang til informasjon og retten til å bli hørt i domstolen. Når en sak blir overført til ungdomsstormøtet er behandlingen i domstolen ferdig, noe som innebærer at skyldspørsmålet vil være avgjort, fornærmede har fått tilgang på informasjon om saken og muligheten til å fortelle hvordan ugjerningen har påvirket livet. Formålet for fornærmede som utvalget nevner er allerede ivarettatt med de nye reglene som trådte i kraft 1. juli 2008.

I tilfeller hvor det er begått integritetskrenkelser anser Stiftelsen kompensasjon av ikke-økonomisk art som et punkt uten realitet.

Deltakelse på ungdomsstormøtet

Utvalget forslår å utvide retten til forsvarer for den unge under 18 år, noe Stiftelsen stiller seg positivt til. Forsvareren er en av deltakerne på stormøtet og skal bistå barnet i vurderingen av om reaksjonen står i forhold til det begåtte lovbrudd, men skal ikke representere domfelte i stormøtet.

Selv om utvalget uttaler at lovbruddet i mange tilfeller har vært en stor belastning for fornærmede og at deltakelse i stormøtet ikke må føre til en forverret situasjon, kan det være mange grunner til at fornærmede ikke kan eller vil delta i stormøtet. Likevel foreslår ikke utvalget at fornærmede med bistandsadvokat skal få mulighet til samme støtte som gjerningspersonen, noe som ville økt sjansen for at fornærmede samtykket til stormøtet, jf. utvalgets uttalelser om intensjonen om de positive effektene et slikt møte i utgangspunktet vil kunne ha.

Gjennom flere tiår har det vært kjempet for å styrke barns rettsvern ved eksempelvis å få rett til å få oppnevnt bistandsadvokat. Lovendringen per 1. juli 2008 gav barn som fornærmede mye større rettigheter. Utvalget foreslår at fornærmede skal få informasjon av ungdomskoordinatoren, og ikke kunne la seg bistå av bistandsadvokaten på samme måte som gjerningspersonen. Noe som også innebærer at barnet må forholde seg til enda en person i straffesakskjeden, stikk i strid med formålet for opprettelse av Barnehusene – at barn skal slippe å forholde seg til mange instanser.

Stiftelsen mener dette forslaget reverserer lovendringene per 1. juli 2008 som styrket barns rettigheter og la til grunn viktigheten av at barnet skal føle trygghet i prosessen og ber departementet om å videreføre bistandsadvokatens oppgaver til også å gjelde ungdomsstormøte.

Etter gjennomført ungdomsplan

Overføring til ungdomsstormøte idømmes som en betinget dom, noe som innebærer at dette tas med på politiattesten i 5 år etter dom er avsagt.

Gjeldende regelverk er at ved mer enn 6 måneder ubetinget fengsel eller samfunnsstraff på mer enn seks måneder, vil det tas med på politiattesten i 10 år etter dom er avsagt.

Utvalget er av den oppfatning at det er forsvarlig å redusere dette.

Stine Sofies Stiftelse er ikke enig i dette, da overføring til ungdomsstormøte også kan gjelde saker hvor det er begått vold- og seksuelle overgrep mot barn.

Økonomiske konsekvenser

Utvalget uttaler at dersom ressursene ikke økes vil det ikke være mulig å gjennomføre det alt vesentlige av utvalgets forslag.

Stine Sofies Stiftelse har ikke kalkulert hva denne reformen vil koste, men ser ved gjennomgangen av forslaget, at dette krever store ressurser. Det er en kjensgjerning at de aktører som er ment involvert i denne reformen allerede per i dag sliter med trang økonomi. Stiftelsen oppmoder derfor departementet ikke å iverksette overføring til ungdomsstormøtet før alt er tilrettelagt på forhånd også tilstrekkelig økonomiske ressurser. Dersom denne reformen blir gjennomført stykkevis og delt kan man risikere at straffesanksjonen dette skal innebære blir uthulet.

Avslutningsvis vil Stine Sofies Stiftelse bemerke at mange av forslagene som utvalget har kommet med er for lite konkretisert, eksempelvis:

- saker som omhandler integritetskrenkelser
- barn som fornærmet
- definisjon på hva menes med alvorlig seksuallovbrudd
- definisjon på hva menes med nær familie

Stiftelsen er derfor at den oppfatning at det gjenstår mange problemstillinger som man ikke kan ta stilling til i forhold til det foreliggende materiale.

Med vennlig hilsen

Stine Sofies Stiftelse
Marie Strand
Jurist

Telefon 37 29 40 90
Faks 37 29 40 91
E-post marie@barnerett.com
www.barnerett.com

Ada Sofie Austegard
Faglig leder